

- Is er rechtsongelijkheid in de zorg voor jeugd?
- Wat gaat goed en wat kan echt beter?
- Voor welke opgaven staat de gemeente nu?

Marc Dullaert,
 aanjager van het Thuiszitterspact

‘Trek zorg voor jeugd de scholen in’

Foto: ANP

Maatwerk per gezin op basis van één plan en met één regisseur. Kort samengevat was dat de ambitie bij het decentraliseren van de jeugdzorg. Zijn gemeenten daarin geslaagd? Marc Dullaert ziet mooie voorbeelden. Maar de schotten zitten nog in de weg.

Goede zorg voor de jeugd vergt in Rotterdam Charlois een andere aanpak dan in pakweg Amersfoort Vathorst. Je hebt maatwerk nodig, en wie kan dat beter organiseren dan de gemeente? Dat was de gedachte achter de decentralisatie van de jeugdzorg. En met de slogan ‘Eén gezin, één plan, één regisseur’ moest het ook voorbij zijn met al die verschillende jeugdhulpverleners over de vloer. Een bijkomend doel: demedicaliseren door meer preventief te handelen. Marc Dullaert, van 2011 tot 2016 de eerste kinderombudsman van Nederland, schetst de bedoeling van de transformatie op het terrein van de jeugd. Als ‘aanjager’ van het zogeheten Thuiszitterspact (zie kader) is hij nog altijd nauw betrokken bij kinderen en jongeren in de knel.

JGZ: van adviseren naar handelen

Dullaert ziet inmiddels al mooie voorbeelden van het één plan-principe. Zoals in Den Haag. Daar is het schoolmaatschappelijk werk de schakel tussen onderwijs en zorg voor de jeugd. Gezinscoaches werken zichtbaar op alle 166 scholen. Het Centrum voor Jeugd en Gezin, de jeugdgezondheidszorg, gezinscoaches en maatschappelijk werk hebben een samenwerkingsplan getekend, waardoor duidelijk is wie wat levert en hoe iedereen samenwerkt. Dullaert: ‘Zo is de stad erin geslaagd om heel preventief en interdisciplinair te werken. Het is Den Haag zelfs gelukt om de wachtlijsten bij de jeugd-ggz te overbruggen met een preventief aanbod van het CJG.’ Ook Almere onderscheidt zich in positieve zin, bijvoorbeeld met het project ‘Sterk in de klas’. JGZ-verpleegkundigen zitten op basisscholen in de wijk én er is een verbinding gemaakt met de jeugdhulp, zodat er een onderwijs-zorgstructuur is ontstaan. ‘De JGZ is van adviseren naar handelen gegaan. Daarmee dringen ze het gebruik van jeugdhulp terug.’

Kwaliteit en continuïteit onder druk door aanbesteding

Mooie voorbeelden, maar volgens Dullaert gaat het lang niet overal goed. Hij signaleert bijvoorbeeld problemen rond verwijzingen als een kind of jongere hulp nodig heeft. ‘De wachtlijsten bij de jeugd-ggz lopen inmiddels zelfs op tot meer dan een jaar.’ Ook ziet hij problemen ontstaan in gemeenten waar het ambtelijke apparaat is gefuseerd, maar het bestuurlijke niet. ‘Ambtenaren hebben daar te maken met verschillende besluiten. Ga er maar aan staan om dan een integrale aanpak te realiseren!’ Een ander probleem wordt veroorzaakt door de regelgeving rond aanbestedingen. Die zet volgens Dullaert de kwaliteit en continuïteit van de jeugdzorg onder druk. ‘Nog altijd kunnen zo ieder jaar weer nieuwe gezichten bij een gezin over de vloer komen. Dat zorgt voor een schokeffect en dat is schadelijk voor kinderen.’ Het punt is dat aanbestedingsbureaus vanuit de regelgeving werken, niet vanuit de inhoud. Terwijl juist dát de bedoeling was van de decentralisaties. ‘Er zijn gemeenten die de oplossing zoeken in het maken van meerjarenafspraken, al schuurt dat soms misschien met de regelgeving.’

Onderwijs-zorgteams een droom?

Een punt van aandacht is de vaak gebrekkige aansluiting tussen eerstelijnssteams en de tweede lijn. Dullaert is een groot voorstander van het integreren van jeugdzorg in het onderwijs. Zo zou de tweedelijns jeugd-ggz ook ambulante op school moeten werken, vindt hij. ‘Helemaal een droom zou het zijn te werken met een soort interdisciplinaire onderwijs-zorgteams.’ Daarbij is het wel van belang om opvoeders goed mee te nemen in

- Zet in op preventie en een interdisciplinaire aanpak
- Vergeet intussen niet voldoende zorg in te kopen
- Neem opvoeders goed mee bij het onderwijs-zorgteam

die zorg, waarschuwt Dullaert. ‘In een groot aantal gemeenten is er geen gelijkwaardige communicatie met ouders. Onlangs zei een vader: iedereen hangt zijn jas over mijn kind heen, en zelf is ie nu niet meer zichtbaar! Daar spreekt onmacht uit. Door echt het gesprek met ouders aan te gaan, hoe moeilijk dat soms misschien ook is, vergroot je de effectiviteit van de jeugdzorg.’

Agenda voor de nieuwe raad

Voorbeelden als Den Haag en Almere stemmen Dullaert positief. Tegelijkertijd zijn er legio gemeenten die de jeugdzorg nog niet op orde hebben. Dat leidt tot rechtsongelijkheid voor kinderen en jongeren. ‘De verbinding tussen verschillende vormen van zorg voor de jeugd is misschien geen sexy thema, toch hoop ik dat raadsleden hun wethouders hierop zullen aanspreken.’ Wat Dullaert betreft gaan gemeenten er de komende collegeperiode voortvarend mee aan de slag. ‘Trek de zorg de scholen in door interdisciplinaire zorg-onderwijsteams op te richten. Dat kost wat maar levert ook veel op, doordat je tweedelijns hulp voorkomt.’ Juist op school kun je mogelijke problemen vroegtijdig signaleren. Vooral individueel begeleiders zien snel wanneer er iets aan de hand is met een kind. Helaas, constateert Dullaert, zijn die ‘heel belangrijke mannen en vrouwen’ vaak een sluitpost op de begroting. ‘Velen zijn de afgelopen jaren zelfs wegbezuinigd. Dat is echt een punt van zorg.’ Interdisciplinair werken vraagt bovendien om interdisciplinaire bekostiging. Een kind of jongere is niet op te delen in beleidsdomeinen. Dullaert: ‘Denk vanuit het belang van het kind en stop de budgetten voor onderwijs en zorg in één pot.’

Nog een aansporing? ‘Pak de wachtlijsten aan! Dat doe je vooral door in te zetten op preventie, maar je moet tegelijkertijd niet vergeten gewoon voldoende capaciteit te blijven inkopen.’

Margriet van Lingem

Thuiszitterspact

Zo’n 10.000 kinderen en jongeren in Nederland zitten thuis omdat er voor hen geen passend aanbod is van onderwijs of zorg. Het Thuiszitterspact stelt dat in 2020 geen enkel kind langer dan drie maanden thuiszit zonder zo’n aanbod. Daarvoor zijn onder meer afspraken gemaakt met de G4, gevolgd door de G32. Kijk op www.vng.nl (zoek op ‘Thuiszitterspact’)